

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2024 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Małgorzata Radomska-Stęplewska

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2024 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego z siedzibą w G.

przeciwko W. K.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Szamotułach

z dnia 23 stycznia 2023 roku

sygn. akt I C 559/22

1. oddala apelację,
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym kwotę 450 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia rozstrzygającego o kosztach postępowania apelacyjnego do dnia zapłaty.

Małgorzata Radomska-Stęplewska

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 23 stycznia 2023 r. Sąd Rejonowy w Szamotułach w sprawie z powództwa (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego w G. przeciwko W. K. o zapłatę:

1. oddalił powództwo,
2. zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona powodowa, zaskarżając go w całości i zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie:

- art. 385¹ k.c. poprzez uznanie, iż zapisy umowy pożyczki dotyczące opłaty za udzielenie pożyczki oraz opłaty prowizyjnej naruszają interesy konsumenta i stanowią klauzule abuzywne,
- art. 36 a ustawy o kredycie konsumenckim poprzez jego niezastosowanie,

- art. 58 k.c. poprzez uznanie, że zapisy umowy zmierzają do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych,
- art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 385² k.c. poprzez przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że w umowie wiążącej strony doszło do naruszenia wskazanych przepisów, w sytuacji pełnej akceptacji przez pozwaną warunków umowy, w tym opłaty za udzielenie pożyczki i opłaty prowizyjnej oraz w sytuacji, gdy postanowienia umowy nie kształtują obowiązków konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami i nie naruszają rażąco interesów konsumenta;
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sporu, a to faktów wynikających z treści zawartej umowy pożyczki nr (...) z dnia 22.01.2019 r. w zakresie ustalenia warunków związanych z całkowitą kwotą pożyczki oraz całkowitym kosztem pożyczki, a także pozostałymi jej warunkami zaakceptowanymi przez pozwaną, a tym samym twierdzenia, że powód nie wykazał wysokości roszczenia z uwagi na kwotę opłaty za udzielenie pożyczki oraz opłaty prowizyjnej;
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sporu, a to faktów wynikających z treści zawartej i zaakceptowanej przez pozwaną umowy pożyczki nr (...) z dnia 22.01.2019 r. w zakresie poinformowania pozwanej o możliwości odstąpienia od zawartej umowy bez konieczności wskazania przyczyny, a co umożliwiło pozwanej przeanalizowanie zaakceptowanych wcześniej warunków, w tym wysokości opłaty za udzielenie pożyczki oraz opłaty prowizyjnej;
- art. 213 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że wpłaty pozwanej nie stanowią uznania roszczenia co o zasady i wysokości;
- art. 233 § 1 w zw. z art. 213 § 2 k.p.c. poprzez pominięcie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sporu, a to faktów wynikających z treści zawartej umowy pożyczki zaakceptowanej przez pozwaną w zestawieniu z wpłatami pozwanej, dokonany w ratach, zgodnych z wysokością rat wskazanych w umowie, wskazującym dokładne składowe każdej z nich, a które to stanowią uznanie roszczenia, co do zasady oraz wysokości.

Mając powyższe na uwadze apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zgodnie z żądaniem pozwu kwoty 3.752,92 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie na rzecz strony powodowej kosztów procesu za I instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, a nadto zasądzenie od pozwanej na rzecz strony powodowej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Z daleko idącej ostrożności na wypadek uznania przez Sąd, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy lub że zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając przy tym sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania przed sądem II instancji według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy jako ponownie rozpoznający sprawę w granicach zaskarżenia, na podstawie art. 382 k.p.c. w pełni podzielił dokonaną przez Sąd Rejonowy ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, poczynione na tej podstawie ustalenia faktyczne, uznając je za własne, jak i wyrażoną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku ocenę prawną, przyjmując tym samym, że zarzucane apelacją uchybienia są nieuzasadnione.

Podniesione w apelacji zarzuty nie mogły doprowadzić do zmiany zaskarżonego wyroku. W szczególności Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny postanowień umowy dotyczących prowizji i opłaty za udzielenie pożyczki przez pryzmat art. 385¹ k.c. i Sąd Okręgowy w całości podziela stanowisko Sądu Rejonowego co do abuzywności tych postanowień umowy łączącej strony.

Wskazać należy, że zgodnie z utrwalonym poglądem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej TSUE), Sąd krajowy jest zobowiązany z urzędu do zbadania, czy dane warunki umowy wchodzące w zakres stosowania Dyrektywy 93/13 z dnia 5.04.1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, mają nieuczciwy charakter. Podkreśla się, że cel jaki przyświecał ustawodawcy wspólnotowemu nie zostałby osiągnięty, gdyby konsument, który jest stroną słabszą, nie dysponuje wiedzą prawniczą oraz zwykle nie korzysta z profesjonalnej pomocy prawnej, zobowiązany był do podniesienia zarzutu niezwiązania niedozwolonym postanowieniem umownym.

Zarówno w literaturze, jak też w praktyce orzeczniczej został ugruntowany pogląd, że głównymi świadczeniami stron w umowie pożyczki są: udostępnienie środków finansowych do korzystania drugiej stronie w określonej danym stosunkiem wysokości (w przypadku pożyczkodawcy) oraz ich zwrot (w przypadku pożyczkobiorcy). Umowa pożyczki może mieć charakter odpłatny lub nieodpłatny. Jeżeli więc umowę pożyczki zawarto pod tytułem odpłatnym, biorący jest zobowiązany do świadczenia tzw. odpłaty zgodnie z treścią czynności prawnej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 lutego 2005 r., VI ACa 744/2004). Nie ulega przy tym wątpliwości, że to właśnie odsetki stanowią wynagrodzenie pożyczkodawcy za korzystanie przez kredytobiorcę z jego środków finansowych. Takie odsetki, stanowiące wynagrodzenie zostały zresztą przewidziane umową stron niniejszego procesu.

Umowa pożyczki, aby można było ją uznać za nienaruszającą zasad uczciwego obrotu, powinna też określać, które opłaty i prowizje stanowią zysk pożyczkodawcy, a które są pobierane na pokrycie konkretnych kosztów ponoszonych przez niego w związku z zawartą umową i jej obsługą. Trafne jest stanowisko (zob. m.in. wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 18 grudnia 2017 r. I Ca 452/17), że za niedozwolone klauzule umowne, w świetle art. 385¹ § 1 k.c., należy więc każdorazowo uznawać te postanowienia umowne, które pod postacią opłaty pobieranej formalnie na poczet pokrycia kosztów konkretnych czynności, w rzeczywistości stanowią dla pożyczkodawcy źródło dodatkowego zysku, ukryte przed konsumentem, pozwalając mu jednocześnie omijać przepisy dotyczące wysokości odsetek maksymalnych oraz niedopuszczalności kary umownej za niespełnienie świadczenia pieniężnego (art. 483 § 1 k.c.). Takie świadczenie, choćby zostało nazwane wynagrodzeniem (prowizją) nie stanowi świadczenia głównego stron (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2011 r., III CSK 38/11, wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 30 września 2002 r., XVII Amc 47/01, wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 18 grudnia 2017 r., I Ca 452/17).

Z uwagi na przewidzianą w art. 353¹ k.c. zasadę swobody umów nie można co prawda wyłączyć co do zasady prawa do obciążenia kredytobiorcy (pożyczkobiorcy) prowizją, w szczególności w sytuacji, gdy samo korzystanie przez kredytobiorcę z kapitału jest nieoprocentowane. Wysokość prowizji powinna zostać jednak określona w sposób nie powodujący nadmiernego obciążenia konsumenta pozaodsetkowymi kosztami związanymi z zawarciem umowy. Nadto powinna mieć uzasadnienie w nakładzie pracy (w tym związanego z ryzykiem niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez kredytobiorcę), w wydatkach na przygotowanie i realizację umowy, tak aby nie kreowała bezpodstawnego przysporzenia po stronie kredytodawcy. Okoliczności te podlegają badaniu przez Sąd w sporze o zapłatę takich należności.

Stanowisko strony powodowej, wyrażone w apelacji, opiera się na założeniu, że skoro wysokość prowizji i opłaty za udzielenie pożyczki mieści się w górnych granicach określonych według wzoru zawartego w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim, to nie można mówić o abuzywności postanowienia umowy przewidującego prowizję i opłatę za udzielenie pożyczki we wskazanej w umowie pożyczki wysokości.

Z powyższym stanowiskiem jednak nie sposób się zgodzić. Należy bowiem zauważyć, że wprowadzenie art. 36a do ustawy o kredycie konsumenckim miało na celu zwiększenie zakresu ochrony konsumentów i tym samym nie można uznać, że regulacja ta wyłącza dopuszczalność badania danego postanowienia umowy pod kątem sprzeczności z

dobrymi obyczajami, co stanowi jedną z przesłanek stwierdzenia abuzywności danej klauzuli. Nie można bowiem uznać, aby ustawodawca dopuszczał możliwość pogorszenia sytuacji konsumentów, co niewątpliwie miałyby miejsce w przypadkach, w których dane postanowienie umowne byłoby uznane za klauzulę abuzywną, gdyby nie został wprowadzony art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim.

Odnosząc się do zarzutu apelacji dotyczącego naruszenia przepisu art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim, określającego maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu, wskazać należy, że stanowisko powoda w tej kwestii jest nietrafne. Należy zauważyć, że Sąd Rejonowy nie kwestionował samej dopuszczalności naliczenia przez powoda prowizji i opłaty za udzielenie pożyczki, a jedynie zakwestionował wysokość tych opłat z uwagi na ich rażące wygórowanie. Brak przekroczenia przez pozaodsetkowe koszty kredytu limitu określonego w art. 36a ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim, nie wyklucza oceny postanowień umownych je przewidujących w sytuacji, gdy nie są to jednoznacznie określone świadczenia główne, pod kątem ich abuzywności, a obowiązek dokonania tej oceny w procesie z udziałem konsumenta spoczywa na Sądzie orzekającym z urzędu. Zatem, przepis art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim nie wyłącza stosowania art. 385¹ k.c.

Sąd Okręgowy wskazuje, iż analizowane postanowienia umowy ukształtowały pozycję konsumenta naruszając równowagę obojga kontrahentów z jednoczesnym uprzywilejowaniem poprzednika prawnego powoda, jako podmiotu profesjonalnego - co powszechnie uważane jest jako postępowanie naruszające dobre obyczaje w obrocie gospodarczym. W tej sytuacji należało jest uznać za niedozwolone postanowienia umowne.

Postanowienia umowy uznane za niedozwolone (abuzywne) nie wiążą konsumenta. Zgodnie z utrwalonym w doktrynie i orzecznictwie poglądem, sąd nie może zastąpić abuzywnej klauzuli innym postanowieniem, którego treść została ukształtowana przez sąd w taki sposób, aby klauzula odpowiadała zasadom słuszności.

Ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że prowizja i opłata za udzielenie pożyczki były formą obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych. Powódka w żaden sposób nie wykazała, że pobrane z tego tytułu kwoty stanowiły rzeczywisty koszt oferowanej usługi. Sam fakt zgodności prowizji i opłaty za udzielenie pożyczki z ustawą nie wyłącza możliwości uznania postanowienia umownego za abuzywne. Art. 36a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim nie zapewnia dowolności w kształtowaniu wysokości tychże opłat aż do wysokości opłat maksymalnych. Ustawodawca restrykcyjnie ograniczył swobodę ustalania kosztów obciążających konsumenta wprowadzając opisane wzorem do wyliczenia pojęcie „maksymalnej wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu/pożyczki”. Koszty maksymalne nie oznaczają „kosztów standardowych”, naliczanych niejako automatycznie. Wysokość naliczanych opłat dodatkowych musi się mieścić w granicach ustawowych i być uzasadniona okolicznościami konkretnego przypadku.

Sąd Odwoławczy podziela stanowisko Sądu Rejonowego, iż zawarte w umowie postanowienia dotyczące prowizji i opłaty za udzielenie pożyczki są klauzulami abuzywnymi. W niniejszej sprawie należało więc uznać, że wskazane wcześniej klauzule abuzywne w całości nie wiążą pozwanej, bez ingerencji w ich treść.

Podkreślić trzeba, że nie wyłącza możliwości oceny przedmiotowych postanowień umownych z punktu widzenia art. 385¹ § 1 k.c. okoliczność, że pozwany przystępując do umowy wyraził na nie zgodę. Apelujący w tej kwestii powołuje się na zasadę swobody umów. Jednak jednym z ustawowych ograniczeń kompetencji stron do swobodnego kształtowania treści zobowiązań umownych są przepisy dotyczące klauzul abuzywnych.

Oceniając postanowienia umowy dotyczące wynagrodzenia prowizyjnego oraz opłaty za udzielenie kredytu, ustalone przez kredytodawcę, należy stwierdzić, że powód nie wykazał, aby postanowienia te zostały uzgodnione indywidualnie z pozwaną. Stanowiły one część narzuconego pozwanej wzorca stosowanego w działalności kredytodawcy. Kształtowały one obowiązki pozwanej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy. W ocenie Sądu Okręgowego, postanowienie umowy dotyczące nałożenia na pozwaną obowiązku zapłaty bardzo wysokiej prowizji, o wartości 75 % kwoty udzielonej pożyczki, miało na celu obejście prawa. Można uznać, iż tego rodzaju prowizja miała na celu osiągnięcie skutków, które są prawnie zakazane (tak np. wyrok Sądu Najwyższego z 23

lutego 2006r., II CSK 101/05). Konsekwencją uznania więc, że określenie prowizji w tak znacznej wysokości ma na celu obejście prawa, a to obejście przepisów ograniczających wysokość odsetek maksymalnych, jest uznanie, że to postanowienie umowy stanowi klauzulę abuzywną.

Pożyczkodawca nie wskazał na żadne okoliczności, które uzasadniałyby wysokość zastrzeżonej prowizji i opłaty za udzielenie pożyczki, ukazujące ich adekwatność do nakładu pracy i podjętych działań przez pracowników pożyczkodawcy czy ponoszonych wydatków, albo szczególnie wysokiego ryzyka kredytowego jakie musiał ponieść. Pożyczkodawca w sposób arbitralny nałożył na pożyczkobiorcę ciężar i ryzyko związane z prowadzoną przez siebie działalnością. W niniejszej sprawie doszło do naruszenia interesów konsumenta, które przejawia się przede wszystkim w sferze ekonomicznej.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z jego wynikiem na podstawie art. 98 § 1 i § 1(1) k.p.c. Na koszty złożyło się wyłącznie wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej w wysokości 450 zł ustalone w oparciu o przepis § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Małgorzata Radomska-Stęplewska